

Uluslararasılaşan Yükseköğretim Dünyasında Üniversitelerimizin (Endişelendiren!) Geleceği

Prof. Dr. Hasan AMCA

30 Ekim 2016

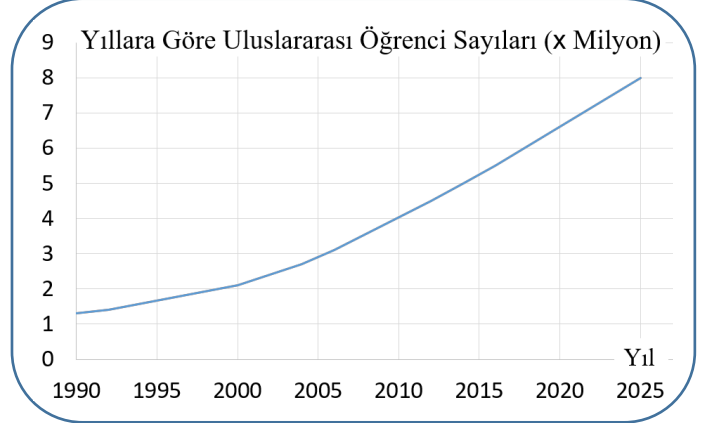

Bir üniversiteler ülkesi olan KKTC’de sayısını bilmediğimiz birçok üniversite çeşitli alanlarda hizmet vermektedir. Bu üniversitelerden bazıları tıp ve eczacılık gibi normalde öğrenciler tarafından erişilmesi çok zor olan alanlarda uzmanlaşmış, bazıları ise nisbeten daha kolay olan mühendislik, mimarlık, işletme gibi alanlarda daha fazla kendilerini göstermektedirler. Yeni kurulan üniversiteler ise bir zamanların Sovyetler Birliği modeli benzeri Mimarlık Üniversitesi, İşletme Üniversitesi, Tıp Üniversitesi gibi konu isimleriyle

üniversiteleşme modelini tercih etmişlerdir. Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi buna iyi bir örnektir. **Bence bu uzmanlaşma veya dar alanlara yoğunlaşma aşında karmaşa haline dönüşen üniversitecilik oyununda başarmanın yollarından birisi olabilir.** Amaç ve kapsamı ne olursa olsun, bu üniversitelerin tümü de ekonomik başarımları ve sürdürülebilirliklerini güvenceye almak için ulusal, uluslararası ve TC uyruklu olmak üzere 3 kategoride her yıl belirli sayıda öğrenci bulmak zorundadırlar.

Yükseköğretim sektörünün uluslararasılaşmasıyla, dünya çapında **üniversite sayısı** (Uluslararası Üniversiteler Birliği ve Webometrics verilerine göre) 2006’da 17500 iken, bugün 26500’ü aşmıştır. **Kendi ülkeleri dışında öğrenim gören öğrenci sayısı** ise (OECD ve UNESCO verilerine göre) 2004’te 2.7 Milyon iken bugün 8 Milyonu bulmuştur. Bugün dünya çapında ülkesi dışında yükseköğrenim gören öğrencilerin %25’den fazlası Çin, Hindistan ve Güney Kore vatandaşıdır, toplam rakamın %53’ü ise Asya’lıdır. Fakat Çin ve Japonya da diğer ülkeler gibi kendi öğrencilerini evde tutmaya ek olarak, uluslararası öğrenci nüfusunu da 2020’ye kadar yarım Milyona çıkarmayı hedeflemektedirler. Yükseköğrenim sektörüne 60,000 den fazla öğrenciyle (monitor.icef.com) katkı koyan diğer bir ülke de hızla büyüyen ekonomisiyle dikkat çeken Afrikanın en güçlü ekonomisi olan Nijerya’dır. British Council’in tahminlerine göre 2024 yılına kadar Master ve Doktora düzeyinde uluslararası öğrenci popülasyonuna en büyük katkıyı ise Çin, Hindistan, Nijerya, Suudi Arabistan, Pakistan ve Endonezyanın sağlayacaktır. Yükseköğrenimin ekonomik büyüme ve sürdürülebilirlik açısından önemini farkında olan bu ülkeler, bir yandan hızla kendi üniversitelerini açarak eğitilmiş işgücünü yaratmaya çalışırken, diğer yandan da yüksek sayıda öğrencinin eğitim görmek üzere yurtdışına gitmelerini teşvik ederek ve burs programlarıyla destekleyerek bu ihtiyacı karşılamaya çalışmaktadırlar. Son zamanlarda göze çarpan en önemli burs programları arasında Suudi Arabistan’ın King Abdullah Burs Programı, Brezilya’nın Sınırları Olmayan Bilim, Meksika’nın Proyecta 100,000 burs programları göze çarpmaktadır. **Biz de, bugün itibarıyla öğrenci sayısı açısından nasibimizi, özellikle ortadoğudaki olumsuz gelişmelerden dolayı** almaktayız. Bence bu durum, olayların gelişmesine dayalı tesadüfi bir durumdur ve çok uzun sürmeyecektir.

Ulusal, sektörel ve kurumsal düzeyde uluslararasılaşma; lisesonrası eğitimin, amaç, fonksiyon ve verilmiş biçimi içerisinde, uluslararası, kültürlerarası ve küresel bir boyut entegre etme olayı olarak tanımlanır. (Knight, 2003).

Uzun dönemde, KKTC üniversitelerine öğrenci gelmesini sağlayacak nedenler, diğer ülkelere öğrenci akışını sağlayacak nedenlere benzer olacaklarından, öğrenci akışının gerçek nedenlerine bakmakta yarar var. Michel Beine ve ekibi tarafından yayınlanan ve Beine'nin "Human Capital" teorisine dayandırdığı "Determinants of the International Mobility of Students" isimli güncel bir makaleden esinlenerek, **dünya çapında gelişmiş ülkelerde yükseköğrenim görmek için arayış içerisinde olan öğrencileri motive eden ve aşağıda verilen 3 temel nedene birlikte göz atalım:**

*"Human Capital"
Çalışanların sahip olduğu
(doğuştan gelen veya sonradan
kazanılan) verimliliklerini
artırıcı herhangi bir bilgi, beceri
veya karakteristik özellik...*

1. **Ekonomik Nedenler:** Uluslararası öğrencilere sunulan üniversite eğitimi ücretlidir ve bu ücret genellikle oldukça caziptir. **Önceleri sadece elit bir tabakanın ulaşabileceği bir hizmet** olan yükseköğretim, küreselleşen ekonomik yapılar, gelişen kültür seviyeleri ve piyasada artan para ve iş hacminden dolayı kitlelerin, özellikle de orta tabakanın da ulaşabileceği bir hizmet haline gelmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak, özellikle de kalabalık ülkelere gelen yüksek sayıda öğrenci küçük toplumların demografik yapısını bozmaktadır. Diğer yandan, yerli öğrencilere nazaran ödenen yüksek ücretlerden dolayı hem kurumlar hem de öğrenciler açıklar bularak avantaj elde etmeye çalışırlar. Herşeye rağmen, **kendi, ülkeleri dışında daha iyi bir gelecek olduğuna inanan yüksek sayıda öğrenci de uluslararası dolaşıma katılan öğrenci sayısını artırmaktadır.**
2. **Koloni İlişkileri:** Bir dış yardım paketi çerçevesinde ülkeler kendi kolonilerinden öğrencilerin yükseköğrenim için gelmelerini teşvik ederler. Bu çerçevede **evsahibi ülkeler kendi ekonomik, kültürel ve politik normlarını kolonilere yayarlar.** Öğrenciler, öğrenim gördükleri demokratik ülkelerdeki demokrasi kültürünü kendi ev ülkelerine taşırlar. Bu kapsamda verilen British Council ve Commonwealth burslarını zaten toplumumuz iyi bilmektedir.
3. **Gönüllü Göç:** Uluslararası öğrenci hareketi aslında bir çeşit göçtür ki bu göçün zorunlu göç, kalifiye olmayan işçi hareketliliği veya aile bütünleşmesi amaçlı göçten farkı zorunlu olmayışıdır. Burada göç edenler potansiyel kalifiye işçiler veya uzmanlardır. Bu olaya literatürde "**beyin göçü**" denmektedir.

Mezuniyet sonrası öğrencilerin %15-35 oranındaki bölümü öğrenim gördükleri ülkelerde kalırlar. Bu aslında büyük bir eğitilmiş işgücü olarak değerlendirilebilir. Öğrencilerin öğrenim sırasında evsahibi ülkenin normlarını ve kültürünü de öğrendiklerinden topluma entegre olmaları da kolaylaşacaktır. **Öğrencilerin mezuniyet sonrası en fazla yerleştikleri ülkeler %35 oranında Avustralya ve Kanadadır. KKTC mevcut haliyle bu oranda yerleşimi kaldıramaz.** Bu olayı engellemek de mümkün değildir. Konu devlet düzeyinde ele alınıp çare bulunmazsa, bu olay ciddi bir sorun haline gelebilir ve yıllar içerisinde toplumu şişirdiği sorun daha da artabilir.

Üniversitelerde öğrenim gören ve mezun olduktan sonra adada kalan öğrencilerin durumu devletin kontrolünde olmalıdır ve bu konuda uluslararası konferanslar da dahil olmak üzere ciddi bir program yürütülmelidir. Mezuniyet sonrası piyasaya baskı unsuru olabilecek bu potansiyel, dış yatırımcıları da çekecek bir avantaj haline dönüştürülebilir. Teknopark olayı aslında bu çerçevede ortaya atılmış çok iyi bir projeydi fakat kişiselleştirilmiş olması ve bir türlü kurumsallaşamamış olması maalesef olumsuz bir deneyim elde edilmesine neden olmuş ve en kötüsü tekrar denemesine de büyük bir motivasyon engeli teşkil etmiştir. Yapılan bir araştırmaya göre **ABD'den Doktora derecesi alan her 100 öğrenci ABD'ye 60 patent başvurusu kazandırmıştır.** Silicon Vadisindeki birçok firma da bu patent başvuru sahiplerini işe alarak büyümüşlerdir. Silicon Vadisi'nin Stanford üniversitesinin 1980 yılında kurduğu bir teknopark ile başladığını da hatırlatmakta yarar var.

*Stanford Üniversitesi tarafından 1980'de
teknopark olarak kurulan Silikon Vadisi,
HP, Fairchild, Intel ve Apple gibi dünya
devi firmaları yaratarak, harika bir
innovasyon güçmerkezi kültürü, tarihi
ve ruhu yaratmıştır.
(www.siliconvalleyhistorical.org)*

Ekonomistler, uluslararası işletmeciler veya yatırım geliştirme uzmanlarının eminim bir coğrafik bölgede yüksek sayıda eğitilmiş işgücü birikimi artışı olması durumunda önerecekleri farklı iş modelleri veya süreçler vardır ama bu konuyu gündemden düşürmeden sürekli tartışmak ve ilerleme kaydetmek lazımdır.

Aksi halde yükseköğretimde öğrenci hareketliliğini motive eden en önemli neden ortadan kalkacaktır. Bu da daha radikal önlemlerle KKTC'ye öğrenci gelişini durdurma aşamasına getirebilecektir. **Hindistan** hükümeti KKTC'ye gitmeyin diye öğrenci ve velilere yönelik bir manifesto yayınlarken, **Nijerya** hükümeti de KKTC üniversitelerini yakın takibe almıştır. Özellikle **İnterpol tarafından denetlenemediği** için KKTC'nin bir suç ülkesi olabileceği konusunda bazı endişeler sık sık gündeme gelmektedir.

Her yıl KKTC'ye gelen 15 Bini aşkın öğrencinin sadece %10'unun bile KKTC'de kalması yılda 1500 kalifiye eleman demektir ki bu da zaten yüksek olan işsizliği daha da olumsuz etkileyecektir. Yüzölçümü 622 km² (KKTC ise 3355 km²) ve nüfusu 6 Milyon (KKTC ise yaklaşık 300 Bin) olan Singapur ekonomisinin büyük bir kısmı **ticarete** dayanır. Ayrıca **ulaştırma, bankacılık, sigortacılık, haberleşme, tamirat ve depolama** gibi hizmetlerden de önemli ölçüde gelir elde edilmektedir. Bünyesinde dünyanın en iyi 68. üniversitesi olan Singapur Devlet Üniversitesi de dahil, endüstriyle bütünleşmiş 44'ü büyük ölçekli olan 300 civarında üniversite ve 420 Bin civarında üniversite öğrencisi barındırmaktadır. Bu öğrencilerin %18'ine denk gelen 75 Bin öğrenci Singapur dışından gelen uluslararası öğrencileri teşkil etmektedir. **2002 yılında Singapur hükümeti 150 Bin öğrenci hedefiyle yeni bir hamle başlatmış ve yeni üniversitelerin açılmasını teşvik etmişti.** Bu sayede 22 Bin kişiye yeni iş yaratılacak ve yükseköğretim sektörünün ekonomiye katkısı %3'ten %5'e yükselecekti. **Dünya markası birçok üniversitesiyle güvenli bir ülke olan Singapur, konuşma dilinin de İngilizce olmasından dolayı Asya'lı öğrenciler için bir eğitim cenneti, doğunun Boston'u olacaktır.**

Gerçekten de uluslararası öğrenci sayısı planlandığı gibi 2008'de 97 Bine kadar yükselmişti. Fakat, straitstimes.com'un haberine göre, küresel ekonomik krize ek olarak skandal seviyeye düşen üniversitelerin kalitesi ve artan maliyetler nedeniyle uluslararası öğrenci sayısı 75 Bin civarına gerilemiş ve de gerilemeye devam etmektedir. 2011 seçimlerinden sonra kurulan yeni hükümet de %18 olan uluslararası öğrenci oranının %15'e gerileyeceğini açıklamıştı. **Bugün 39000 USD yıllık toplam eğitim maliyetiyle Singapur,** yıllık maliyet 42000 USD olan ve dünyanın en pahalı eğitim ülkesi olan Avustralya'dan sonra ikinci sırayı almaktadır. 3. ve 4. sıraları ise 36500 USD ile ABD ve 35000 USD ile de İngiltere takip etmektedir. Singapur üniversitelerindeki gerilemeyi, dünya çapında isim yapmış Avustralya üniversiteleri de takip ederek, University of New South Wales, ardından da Tisch School of Arts, New York Üniversitesi Film Okulu Singapur kampüsü, Şikago Üniversitesi Singapur Kampüsü **ekonomik olarak sürdürülebilir olmadıkları nedeniyle ardı ardına kapanmışlardır.** Geçtiğimiz yıllarda Michigan Üniversitesinin Dubai Kampüsünün de aynı nedenlerle kapandığına birlikte şakit olmuştuk.

KKTC'den 6 kat küçük bir ada ülkesi olan Singapur'dan sonra bir de KKTC'den 100 kat büyük olan ve 330,800 km² yüzölçümü ve 30 Milyonluk nüfusuyla Malezyaya göz atalım. Malezya devleti 2014 yılında 80 farklı ülkeden olan 135,000 uluslararası öğrenci sayısını 2025'e kadar 250,000'e çıkarmayı hedefliyormuş. Nisan 2015 tarihli monitor.icef.com sitesinde yayımlanan haberlere göre, **Malezya'ya 70 civarında üniversitede** yükseköğretim görmek amacıyla gelen uluslararası öğrencilerin geldiği başlıca ülkeler **Bengladeş, Çin, Endonezya, Nijerya, Hindistan, Pakistan, Kazakistan, Yemen, Sri Lanka, Libya, Mısır, Güney Kore ve İran'dan oluşmaktadır.** İngiltere, Avustralya ve Hollanda menşei 11 tane branch kampüs barındırıyor. Bu yıllarda UNESCO Malezyayı yükseköğretim için en iyi 10 ülkeden biri ilan etmişti. Bu yıllarda Malezya eğitim görmek üzere yurtdışına gönderdiği 60,000 üniversiteli genci de ülkede tutma için proje geliştirmekteymiş. Fakat, universityworldnews.com sitesinin 17 Nisan 2015 tarihli haberine göre, **2014 yılı sonlarında,** başta eğitim kalitesi sorunları olmak üzere başgösteren yönetim bozuklukları ve finansal kriz yüzünden **Malezyada hizmet vererek yükseköğretim kurumlarının %50'ye yakını kepenk indirme** durumuna geliyorlar. Malezya üniversitelerinde çalışan **öğretim elemanlarının sadece %13'ünün Doktora derecesine** sahip olmaları ve **mezunların %27'sinin de mezuniyetten sonra 6 ay içerisinde iş bulamıyor olmaları** da ortaya çıkınca durumu daha da kötüleştiriyor. Kurumların %35'i tüm varlıklarını satsalar ödeyemeyeceği kadar ağır bir borç yükü altına giriyorlar, ki literatürde bu duruma **"insolvent"** deniyor. Yükseköğretim kurumları görevlerini iyi yapamıyor diye hükümet tarafından **öğrencilere verilen burs ve borçlar da %5 ile %15 oranında** düşürülünce durum iyiden kriz haline dönüyor. Bu gelişmelere ilk tepki yükseköğremin kalitesizleşmesi nedeniyle **İran'dan,** daha sonra

Nijerya, ardından Mısır gibi ülkelerden geliyor ve olumsuz gelişme gittikçe kötüleşiyor. Hükümet ilk önlem olarak yükseköğretim kurumlarının yönetsel hizmetleri ortak kullanabilecekleri **EduCity Iskandar** ve **Kuala Lumpur Education City** diye 2 tane Eğitim Şehri kuruyor. Şu an bu çalışmalar halen devam etmektedir. Özellikle **Malezyanın önemi, uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğunun KKTC üniversitelerine de öğrenci gönderen ülkelerden oluşudur.**

Dünya çapındaki uluslararası öğrencilerden **ABD'nin payı** 2000 yılında **%23** iken bugün **%15**'lere kadar gerilemiştir. Bu oran İngiltere için **%13**, Avustralya, Fransa ve Almanya için **%6** civarındadır. Yani, **Pazar çeşitlendikçe ve genişledikçe uluslararası öğrenci bulmak gittikçe zorlaşacaktır.** Özellikle Avustralya son zamanlarda yeni bir hamle yaparak KKTC üniversitelerine en çok öğrenci gönderen Sub-Sahara ve Merkez-Asya'dan uluslararası öğrenci akışını yeniden artırmaya başlamıştır. Yurtdışına en çok öğrenci gönderen ülkelerin başında genel ve özellikle ABD'den ithal edilen dünyanın en başarılı akademisyenleri tarafından kurulan **Skoltech** gibi iddili kurumlarıyla yükseköğretim sektörüne yeni girmeye başlayan **Rusya'nın** ise pazarı nasıl etkileyeceği büyük bir merak ve endişe konusudur. Bu ülkelerin en büyük avantajlarından birisi, yurtdışından gelen üniversite öğrencilerinin büyük bölümünü, **mezuniyet sonrası kendi iş piyasalarında istihdam ederek değerlendirebilmeleridir.**

Bugün KKTC'nin kendi kendisine yeterli bir ekonomi olabilmesi için nüfusunun artması gerekliliği konusunda birçok iddialar ortaya atılmakta ve KKTC'ye nüfus akışı da teşvik edilmektedir. KKTC'nin bu nüfusu kaldıramayacağı konusunda iddialar olsa da, Singapur örneğine (sosyal açıdan iyi bir örnek mi bilemem ama iyi bir kalkınma modeli olarak değerlendirilebilir) bakarak nüfus konusu ele alınabilir. **KKTC'den 4 kat küçük olan Singapur'da 20 kat daha fazla insan yaşamaktadır.** KKTC gibi bir ada ülkesi olan Singapur'un nüfus yoğunluğu KKTC'nin 80 katıdır. İyi planlanmış bir program ve çeşitli ekonomik kalkınma modelleri vasıtasıyla ivme kazanarak artan eğitilmiş işgücü bir avantaja dönüştürülebilir, ya da hem toplumda hem de yükseköğretim sektöründe hüsrana dönüşebilir. İlk önlem olarak KKTC üniversiteleri, hizmet, öğretim ve araştırma kalitelerini, **uluslararası akreditasyon ve sıralama** (ranking) kurumlarının normlarına uyarlayarak, yılda Bin Amerikan Doları'na kadar düşürdükleri öğrenim harçlarını artırmanın yollarını aramalıdır. Bu yolla, daha fazla potansiyel işçi değil de öğrenim görme ciddiyetine sahip kişilerin KKTC'ye gelmeleri sağlanacaktır. **Teknopark modeli de cazip teşviklerle yeniden denenmelidir.** Üniversitelerimizde görev yapan dünya ekonomisine şekil verecek kadar engin bilgi sahibi Profesörlerimiz en önemli mukayeseli avantajımızdır. Üniversiteler bunu değerlendirerek **hükümetin de desteğiyle bu alanda her yıl çeşitli konferanslar düzenlemeli,** toplumun fikir üretme kapasitesine katkı koymalıdır. Ya da "üniversiteler sonrası KKTC..." diye yeni bir gündemi tartışmaya hazırlanmalıdırlar...